

"מפרי הארץ"

"פרשת קורח"

"ברית מלח"

"כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לָהֶּ, וְתָתִי לָהֶּ וּלְבָנָיָהּ וּלְבָנֹתֶיהָ אֶתְּךָ לְזֶהְ-עוֹלָם בְּרִית מְלָח עִוְלָם
הוּא לְפָנָי ה' לָךְ וּלְאַרְצְךָ אֶתְּךָ"

רש"י: (פסוק ח) ואני הנה נתתי לך - בשמחה. לשון בשמחה הוא זה, כמו (שמות ד, יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו, משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. א"ל המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין, אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכך נסמכה פרשה זו לכאן.

רש"י: כל תרומת הקדשים - מחיבתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע. ברית מלח עולם - כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים. ברית מלח - כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם.

רבינו בחיי: ברית מלח עולם היא לפני ה'. ע"ד הפשט ברית כרותה, כי מקום המלח נכרת, וכה"א: (ירמיה יז, ו) "ארץ מלחה ולא תשב".

וע"ד הקבלה: "ברית מלח עולם היא". יאמר: כי הברית מלח עולם היא, כלומר קיום הבשר, והמלח עקרו מים ובכח השמש השולט עליו נעשה מלח, וא"כ יש בכח המלח מים ואש, וכן הברית כלולה ממדת הרחמים וממדת הדין, וזה סוד: (בראשית לו, לט) "בת מי זהב", ויבאר לנו הכתוב כי הברית הזאת מלח העולם היא, כלומר קיום העולם, כי בו יתקיים ויכרת, כשם שהמלח המקום שבו נעשה הוא נכרת ולא יעלה בו שום צמח, וכענין שכתוב: (ירמיה יז, ו) "ארץ מלחה ולא תשב", וכתוב: (דברים כט, כב) "גפרית ומלח שרפה כל ארצה", וגם היא מקיימת הדבר כמליחה, והנה זה דבר והפכו, האחד כלול בחברו והפעולות משתנות, אבל הענין אחד.

הכתב והקבלה: ברית מלח. שם מלח הונח ע"ש שנתערבו בו יחד יסודות הפוכות שנתאחד בו יסוד האש עם יסוד המים, והעירוני ע"ז (למעלה בויקרא) כי עיקר הוראת מלח הוא התערבות, ע"ש. והנה רוב מן עדת ישראל הם עוסקים חיי שעה לתקון העולם ויישובה, והכהנים לבדם בחרם ה' לעמוד לפניו תמיד בעבודתם ולהיותם קרובים אליו בעיני חיי העולם הרוחני, לכן נתוספו באזהרות יתרות לקדושת מעלתם, ולהיותם נבדלים ופרושים מכל עניני חיי העולם העובר לבלי התעסק בהם כמ"ש בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך.

ולכן התחייבה האומה הישראלית בכללה לתת להם עשרים וארבעה מתנות כהונה המפורשים בפרשה, והם דברים הנצרכים לצרכי חיי הגשמי למה שהם בני אדם, הנה בזה היתה השתתפות והתאחדות בין הכהנים ובין האומה בכללה, אלו הספיקו לאלה כדי צורך חיי הגשמי, וכנגד זה זכו אלו את אלה לעמוד במקומם בעבודת עולם הנצחי הרוחני, התחייבות האומה בכ"ד מתנות כהונה והתחייבות הכהנים לעמוד במקומם תמיד על משמרת עבודת כהונתם, שתי התחייבות האלה המשתף בין שני הצדדים, והשתוף וההתחברות שנעשה ביניהם יקרא ברית מלח לפי עיקר הוראת מלח שענינו התערבות והתאחדות הדברים (כמבואר ריש ויקרא) התחייבות המביא לידי אחדות והשתתפות תמיד.

העמק דבר: ברית מלח עולם היא. כמו מלח שהוא בא להמתיק המאכל אם נשמרים בו שלא יהא יותר מן הצורך, אבל אם משתמשים בו שלא במדה הדרושה, ה"ז מקלקל המאכל, כך ברית כהונה, אם משתמשים בקדושה כראוי הרי זה זכות גדול, ואם משתמשים שלא כראוי ה"ז משחית הנפש, וכדאי' ביומא ס"פ בא לו דלהכי כתיב בכהונה זר וקרין זר אם זכה נזר ואם לא זכה זרה הימנו.

תוספות (ברכות דף מ'). רבי מנחם היה מדקדק מאד להביא מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשישראל יושבין על השלחן וממתינין זה את זה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצות השטן מקטרג עליהם וברית מלח מגין עליהם.

בשבלי לקט: (ס"י קמ"א) מה שנהגו לבצוע על המלח, פירשו הגאונים לפי שהשלחן דומה למזבח, וכתוב במזבח (ויקרא ב, יג) על כל קרבן תקריב מלח.

"גוט עובד"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' טעה בקריאת התורה בדבר שלא משנה את המשמעות האם חוזר?

תשובה: אם לא חיסר מילה אינו חוזר. (עיין סימן קמ"ב)

ב' טעה בדבר שמשנה את המשמעות האם חוזר?

תשובה: חוזר ואם סיים קריאת התורה יקרא שוב בלא ברכה. (עיין סימן קמ"ב)

יורה דעה

א' האם מותר לתת צדקה לעני גוי?

תשובה: מותר מפני דרכי שלום. (עיין בסימן רנ"א)

ב' האם צריכים לאסוף צדקה דוקא בשני גבאים?

תשובה: כיוון שאין להשיג לא צריך. (עיין בסימו רנ"א)

אבן העזר

א' האם ברכת אירוסין צריכה דוקא על יין?
תשובה: נהגו שיהיה על כוס יין. (עיין בסימן ל"ד)

ב' האם ברכת אירוסין צריכה עשרה?
תשובה: לכתחילה כן. (עיין בסימן ל"ד)

חושן משפט

א' צבע קיר לצורך עצמו ומישהוא התלכלך האם צריך לשלם על בגדיו?

תשובה: פטור כי בור פטור על כלים. (עיין בסימן רס"ב)

ב' האם בזמנינו ת"ח נאמן בטביעות עין?
תשובה: מ"ח סמ"ע ובפת"ח. (עיין בסימן רס"ב)

מוזותות על הנשרפים

דף על הדף: בגמ' סנהדרין ק"י: ואריו"ח קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין כו'. ופירש"י שמת אח"כ ביחד עם י"ד אלף במגיפה. וקשה הדבר להבין, כיון שקרח הי' עיקר המחלוקת, אמאי לא נבלע או נשרף, והוא לבדו נותר לפליטה מכולם.

וביאר החתם סופר: (תורת משה מהדו"ק פ' קרח) שזה הי' לרעתו, שהוא הי' מעשירי עולם, והכל כיבדו אותו, ור"ן נשיאי ישראל הלכו אחר עצתו, ועכשיו בפתע פתאום, נצב ערום כיום הולדו מכל רכושו הרב, לא נותר דבר, שהכל ואפי' מחט נבלע באדמה, וכל קרוביו ורעיו נבלעו ונשרפו, וגם בניו שבו בתשובה ורחקו ממנו, אין לך בזיון גדול מזה, שטעמו מר יותר ממות, וגרוע מבליעה ושריפה.

וטעם המ"ד שהיה מהשרופים והבלועים: ראה בפ"י הרוקח פר' קרח: שכל המסית חברו נידון במה שנידון חברו וגם בדין שלו ע"כ. וראה עוד בבאר שבע בסנהדרין טעם אחר למ"ד זה. וטעם המ"ד שלא היה לא מן הבלועים ולא מן השרופים. כתב בפנים יפות (במדבר טז, כה ד"ה ויקם משה וגו') דהיינו כיון שלא היה כאן התראה ע"ש.

ונפק"מ: נפלאה כתב הגאון הצפנת פענח פר' קרח (עמ' קס"ט) אי קרח היה מן הנשרפים והנבלעים או לא. דהנה בפסוק (במדבר י"ז, ד) כתיב: את מחתות הנחושת אשר הקריבו השרופים וירקעום צפוי וגו' וס"ל להצפנת פענח, דדוקא המחנות של הנשרפים היו ציפוי למזבח, ולא המחנות של אלו שלא נשרפו, וא"כ הנפק"מ לדינא אי המחנות של קרח נעשה ציפוי למזבח או לא ודו"ק היטב. וע"ש בצפנת פענח (עמ' ק"ע אות ס') שהביא מהספרי דהמחנות של קרח נעשו לציפוי ע"ש, וע"כ דס"ל דהיה מן הנשרפים והבלועים (או מן הנשרפים לבד כאבן עזרא והרמב"ן הנ"ל) ודו"ק היטב.

”מפרי הארץ”

סימנים ב”ג ב”ד ב”ה

בעניין: איך להתנהג בתפילין בהכנסו לבהכ”ס \ איסור שינה בתפילין \ דין תפילין בבית הקברות ובבית המרחץ

ו: האם מותר לישן שינת עראי בתפילין ומדוע?

תשובה: אסור שמא יפיח ולגר”א מותר ודוקא כשמניח ראשו בין ברכיו.

ז: מה נחשב שינת עראי להש”ע והגר”א?

תשובה: אין שיעור לזה ולגר”א כדי הילוך ק’ אמה.

ח: הלומד בתפילין ורוצה לנמנם, ולכן מוריד התפילין ומחזיקם בידו האם נכון לעשות כן?

תשובה: אסור שמא יפלו.

ט: הנוסע באוטובוס ונרתיק התפילין בידו האם מותר לנמנם?

תשובה: מותר ובביאור הגר”א כתב שדוקא בנרתיק המחזיק טפח.

י: במקוה – במקום שמתלבשים האם מותר להיכנס בתפילין והאם מותר להניח תפילין כשיש שם אדם וכשאינ שם אדם, מ”ה בחדר המקוה עצמו כשאינ שם מקלחות, ומ”ה במקלחות?

תשובה: להיכנס בתפילין מותר ולהניח כשיש שם אדם אסור וכשאינ שם אדם מחלוקת ובחדר המקווה עצמו כשאינ שם מקלחות מחלוקת וכשיש אסור.

א: כשהתפילין מונחות עליו – האם מותר להכנס לבית הכסא קבוע, להשתין מעומד בביה”כ עראי או קבוע, ומה נוהגים למעשה?

תשובה: קבוע אסור עראי ושעת הדחק מותר ונהגים לחלוץ של ראש ובשל יד להתיר הרצועות מכף היד.

ב: רוצה לחלוץ התפילין ולהשתין – מתי יחלוץ בביה”כ קבוע ועראי?

תשובה: בקבוע חולצן בריוחוק ד’ אמות ועראי א”צ להרחיק כלל.

ג: האם מותר לעבור בתפילין מגולות או מכוסות ברחוב שיש בו פח אשפה שעולה על גדותיו, והאם צריך לכסות הקשר?

תשובה: הרמ”ע מתיר וטוב לכסותם והמג”א מצדד שמגולות אסור ולכסות הקשר המחה”ש מסתפק וברדב”ז משמע שלא צריך.

ד: מי שיש לו בכיסו עלונים וכיו”ב, האם מותר ליכנס לבית הכסא ומה הפתרון?

תשובה: אסור ואם הם בכיס מותר וי”א דוקא בכיס בתוך כיס.

ה: היסח הדעת מתפילין – האם נחשב היס”ד כשעוסק במלאכתו, כשטרוד הרבה, בשחוק וקלות ראש, בישן?

תשובה: כשעוסק במלאכתו לא והשאר כן.

"מפרי הארץ"

"מבליט הוועד" מהרב יהודה לייב וקשטוק שליט"א

שאלה: הוועד עובד שאחד אכל דייסת דגנים עבה וברך עליו בורא מיני מזונות, ושוב הוסיף עליו חלב עד שהדייסא נהיה כך רך כמו מים, ונסתפק האם צריך לחזור ולברך שהכל.

תשובה: קיי"ל (בסי' ר"ח סעי' ו') שעל דייסת עבה מברכים בורא מ"מ, ואם נהיה רך כמו מים מברכים עליו שהכל, וא"כ יש להסתפק באופן שכבר בירך על מאכל זה ברכתו הראויה ושוב נשתנה המאכל ונשתנה ברכתו האם צריך לחזור ולברך עליו, ויש לפשוט ספק זה מדברי המג"א (סי' קס"ח ס"ק י"ד) ומדברי הגרע"א שם, ובס"ד עתיק מה שכתבתי בביאור דבריהם, ומתוך כך יתבאר הדין בשאלה הנ"ל.

א. קושיית הגרע"א על המג"א.

כתב המג"א דמי שברך במ"מ על פה"כ פחות משיעור קביעות סעודה, ואח"כ רוצה לאכול עוד, אם אין דעתו לאכול יותר משיעור קביעות סעודה א"צ לברך מחדש, אבל אם דעתו לאכול עכשיו יותר משיעור קביעות סעודה צריך לברך המוציא, עכ"ל. ומשמע מדבריו דאף אם החליט לאכול כשיעור קביעות סעודה קודם שגמר לאכול מה שברך עליו, מ"מ עכשיו שהחליט לאכול כשיעור קביעות סעודה צריך לברך המוציא גם על הנשאר ממה שברך עליו מקודם, שהרי נשתנה ברכתו ע"י מה שהחליט לקבוע עכשיו סעודה, והקשה על"ו הגרע"א דהרי אם בירך במ"מ על פת גמור יצא ידי חובתו (כמש"כ הט"ז) א"כ למה צריך לברך מחדש על מה שנשאר לו מהראשונים, אף דנשתנה ברכתו משום שביחד עם מה מוסיף לאכול עכשיו יש בו שיעור קביעות סעודה, מ"מ הרי אף האוכל שיעור סעודה מפה"כ אם בירך מזונות יצא בדיעבד.

ב. תירוץ האפיקי מגינים שלא היתה כוונתו בהדיא לפטור.

ובס' אפיקי-מגינים ס"ק י' כתב לתרץ קושיית הגרע"א דודאי אם בירך במ"מ על פת יצא ידי חובתו, וגם אם בירך במ"מ על מאכל אחר ונתכוון לפטור את הפת ע"י ברכת במ"מ שברך יצא בדיעבד כמו דקיי"ל בס"י ר"ו דאם בירך בפה"א על פרי האדמה ונתכוון לפטור ע"י ברכתו פרי-העץ יצא ידי חובתו (אבל במשנ"ב ס"י קע"ו ס"ק ב' הביא בשם השטמ"ק דאם בירך במ"מ על מין מזונות ונתכוון לפטור ע"י הפת, צריך לחזור ולברך על הפת המוציא, וכבר הקשה החז"א בס"י ק"ז דזה סותר מה שנפסק בש"ע ס"י ר"ו, ועי' בקו' על ס"י ר"ו שנתבאר שם מה דיש ליישב דברי המשנ"ב, לכן לא מסתבר ליישב דעתו ע"פ שיטה זו) מ"מ כמו דברכת בפה"א שברך על פרי-האדמה אינה המג"א לא ראה דברי השטמ"ק שהביא המשנ"ב, דעדיין לא נדפס בימיו, לכן לא מסתבר ליישב דעתו ע"פ שיטה זו) מ"מ כמו דברכת בפה"א שברך על פרי-האדמה אינה פוטרת פרי-העץ אלא אם כיון בהדיא לפטרם, אבל אם בירך על פרי האדמה, והיו לפניו פירות-העץ לא נפטרו ע"י ברכת בפה"א, אף שהיה דעתו לאכולם, משום דברכת בפה"א שעל פרי האדמה אינה פוטרת פרי העץ אם לא כיון להדיא, א"כ ה"ה במה דקיי"ל דברכת במ"מ שעל מיני מזונות יכול לפטור את הפת, הני מילי אם כיון להדיא לפטור את הפת ע"י ברכה זו, אבל אם לא כיון להדיא צריך לחזור ולברך המוציא על הפת, א"כ ה"ה בנידון דידן שברך על פה"כ במ"מ, כשעדיין לא היה דעתו להוסיף ולאכול כשיעור קביעות סעודה, ובאמצע אכילתו נמלך לאכול כפי שיעור סעודה, הרי החלק הנשאר נשתנה ברכתו לברכת המוציא, וכשהוא בירך במ"מ הרי היה דעתו לפטור רק בתורת במ"מ, ואח"כ שנשתנה ברכתו לברכת המוציא צריך לברך המוציא משום דכשברך במ"מ לא נתכוון לפטור מה שברך אלא כ"ז שברכתו במ"מ.

ג. הגרע"א ס"ל דשאני הכא שהרי כוון לפטור מה שלפניו אף שנשתנה ברכתו.

ובדעת הגרע"א צ"ל דס"ל דודאי אם בירך על מיני מזונות והיה לפניו פת, אם לא כיון להדיא לפטור את הפת בברכתו אין הפת נפטר, אבל בנידון שברך בורא מיני מזונות על פה"כ, והיה בדעתו לפטור כל הפה"כ שלפניו, אלא שבאמצע נשתנה ברכת מה שנותר משום שבדעתו עכשיו לאכול כפי שיעור קביעות סעודה, מ"מ כל מה שכיון לפטור ע"י ברכתו, נפטר אף אם ישתנה ברכתו אח"כ (באופן שהברכה שברך מקודם מהני בדיעבד על המאכל אף לאחר שבא למצב החדש).

והנה בעיקר מה שהקשה הגרע"א על המג"א, נראה דיש לתרץ בפשטות, דמדברי המג"א בס"ק י"ח משמע דס"ל דאם בירך במ"מ על פת לא יצא (וכשיטת הגר"ז בש"ע, ובלוח ברכה"נ, ובשע"ת סי' קס"ז ס"ק י"ג כתב דכן ס"ל בשו"ת בית-יהודה סי' מ"א) וא"ש היטב לפי שיטתו בס"י ר"ח ס"ק כ"ב דס"ל דאם בירך על היין בפה"ע לא יצא, הרי חזין דס"ל להמג"א שעל יין שקבעו עליה חז"ל ברכה בפנ"ע, הרי זה לעיכובא שיברך דוקא ברכה זו (זולת ברכת שהכל שיצא על כל דבר, כמו שביארו האחרונים שחז"ל קבעו את ברכת שהכל ככרכה כוללת על כל דבר מאכל) א"כ ה"ה על פת אם בירך בפה"א או במ"מ לא יצא, ולפ"ז מעיקרא ל"ק קושיית הגרע"א דודאי מסתבר דאם על פת אינו יוצא כשברך עליו בורא מ"מ, ה"ה דאם קבע סעודתו על פה"כ באופן שחייב לברך עליו המוציא, וברך עליו במ"מ לא יצא.

עכ"פ מדברי הגרע"א יוצא לנו חידוש גדול לדינא, דמי שברך על מאכל ובאמצע אכילתו נשתנה ברכת המאכל שברך עליו, אם גם במצב של עכשיו אם היו מברכים על המאכל את הברכה שברך מקודם היה יוצא בדיעבד, אין צריך לחזור ולברך, אבל אם במצב של עכשיו לא מהני ברכה שברך מקודם גם בדיעבד אז צריך לחזור ולברך, ומדברי המג"א אין ראייה דפליג ע"ז ד"ל דאזיל לשיטתו דס"ל שברכת במ"מ אינה פוטר את הפת אף בדיעבד וכש"נ.

ד. בירך על פרי העץ ואח"כ סחט חלק ממנו או בירך על פרי ואח"כ בישל חלק ממנו.

ומשכחת נידון זה בכמה אופנים, כגון מי שברך בפה"ע על פרי, ולאחר שאכל חלק מהפרי, סחט מה שנשאר ועשה ממנו מיץ פירות, ורוצה לשתותו, דיש להסתפק האם צריך לחזור ולברך עליו דהרי מקודם כשברך על הפרי היה המיץ חלק מהפרי שברך עליו, ונתכוון לפטור בברכתו, אלא דעכשיו השתנה ברכתו, ולפי המבואר מדברי הגרע"א, דאם השתנה באופן שאם היה מברך ע"ז עכשיו הברכה שברך על הפרי מקודם לא היה פוטרו אפילו בדיעבד, צריך לחזור ולברך, א"כ לפי מה דמשמע מדברי הפוסקים בס"י ר"ב דאף בדיעבד אם בירך על מי סחיטת פירות בפה"ע לא יצא, א"כ ה"ה כאן צריך לחזור ולברך. אבל באופן שברך על פרי שדרכו לאכול חי בפה"ע ואחר שאכל חלק מהפרי בישלו ונשתנה ברכתו לברכת שהכל, כדן פרי שדרכו לאכול חי שאם בישלו אינו מברך עליו אלא שהכל, לא יצטרך לחזור ולברך שהכל, היות וכבר בירך על הפרי הזה בורא פה"ע, אף דעכשיו נשתנה ברכתו מ"מ הואיל ואף כשעכשיו הפרי במצב החדש ג"כ יוצא בדיעבד כשברך עליו בפה"ע (לפי מש"כ המג"א בר"ס ר"ו, והסכימו לשיטתו רוב האחרונים) א"כ לא יצטרך לחזור ולברך עליו, משא"כ לפי סברת ס' אפיקי-מגינים יצטרך לחזור ולברך.

ה. בירך במ"מ על דייסת עבה ואח"כ עשאו רכה.

ובעוד ציור משכחת לה ע"פ המבואר בס"י ר"ו דעל דייסת העשויה מה' מיני דגן אינו מברך במ"מ אלא כשהדייסא עבה, אבל אם הדייסא רכה כדי שיהיה ראוי לשתיה אינו מברך עליו אלא שהכל, א"כ י"ל במי שברך במ"מ על צלחת דייסת עבה, ובאמצע האכילה עשוהו רכה ע"י שפיכת עוד משקה לתוכו, או באופן ההפוך שברך על דייסת רכה שהכל, ואח"כ שפך לתוכו עוד ממיני דגן ונהיה ברכת הדייסא במ"מ, האם יצטרך לחזור ולברך על הדייסא או לא, ונראה דלפי המבואר מדברי הגרע"א יוצא דב' אופנים אלו א"צ לחזור ולברך דבשניהם יצא בדיעבד גם ע"י הברכה הקודמת, שהרי אם בירך על דייסת עבה שהכל יצא, וגם אם בירך במ"מ על דייסת רכה לפי מה שפסק המשנ"ב (בביה"ל ס"י קס"ז סעי' י') כשיטת הפרישה דעל כל המאכלים חוץ ממים ומלח יוצא בדיעבד כשברך עליהם במ"מ, א"כ הרי גם אם עכשיו היה מברך ע"ז מזונות היה יוצא, לפ"ז לפי מה דנקט הגרע"א דבאופן שבדיעבד פוטר הברכה הקודמת גם עכשיו א"צ לחזור ולברך, א"כ גם בנידון זה לא יצטרך לחזור ולברך, משא"כ למש"כ בס' אפיקי-מגינים יצטרך לחזור ולברך. (אלא דלפי מה שנתבאר בקו' על ס"י ר"ד ו' בביאור שיטת המשנ"ב דמה שיוצא על כל המאכלים ע"י ברכת מזונות הוא דוקא אם בירך על מאכל זה, ולא כשברך על מאכל אחר ונתכוון לפטור מאכל זה, א"כ לא יהיה הדין כן, עיי"ש ודו"ק).

